

KVALITETSREDOVISNING 2007-2008

Kvalitetsredovisningen omfattar stadsförvaltningen Skärholmens kommunala förskolor i Bredäng, Skärholmen, Vårberg och Sättra.

FÖRUTSÄTTNINGAR

Skärholmen, strändernas stadsdel, med ca 31 000 invånare, invigde i början av september sitt nybyggda köpcentrum. Kungen höll invigningstalet på torget och alla som hade möjlighet var där. Besöket var ur flera perspektiv viktigt för stadsdelen och dess befolkning. Skärholmen har under åren utvecklats i en positiv riktning tack vare sin mångkulturella prägel. Idag kännetecknas Skärholmen av mångfald när det gäller språk och kultur. De kommunala förskolorna visar upp en variation av inriktningar som till exempel Reggio Emilia, natur, miljöarbete, kultur, levande verkstadspedagogik, musik, dans, konst, hälsa och livsstil, språk, genus, matematik och motorik/rörelse. De flesta förskolorna använder sig av pedagogisk dokumentation, ett förhållningssätt som innebär att barnens lärande synliggörs. Det finns också goda möjligheter för personalen till kompetensutveckling/fortbildning. 2008 kommer personalen på förskolorna att öka sina kunskaper om kvalitetsarbete och språk genom föreläsningar och kurser.

Organisationen för förskolan i Skärholmen är uppbyggd utifrån tre enheter. I varje enhet finns ett ledningsteam med en enhetschef, en eller flera biträdande enhetschefer och pedagogiska ledare. Personalen i förskolorna har tillgång till konsultation av samordnare för barn i behov av särskilt stöd, förskolepsykolog och talpedagog. Familjens hus är en öppen verksamhet för föräldrar där de kan träffa andra föräldrar och talpedagogen.

Förskoleverksamheten omfattar 27 kommunala förskolor, 11 enskilt drivna förskolor, samt 1 kommunal och ett 30-tal enskilt drivna dagbarnvårdare. Antalet förskolebarn är totalt 1785 barn. I den kommunala verksamheten finns i november 2008, 1339 barn och i de enskilt drivna förskolorna finns 446 barn.

Såväl Läroplanens överripande mål, KF:s inriktningsmål och stadsdelens nämndåtagande som Skolverkets bedömningar har varit tydliga och genomsyrat arbete i förskolorna.

SYSTEMATISKT KVALITETSARBETE

Verksamheten i Skärholmens förskolor utgår från nationella styrdokument. Enheterna arbetar med kvalitetsarbete under hela verksamhetsåret. Regelbundna uppföljningar och utvärderingar ligger som grund för utveckling och förändringar.

Ledningsteamerna i respektive enhet upprättar en verksamhetsplan utifrån de prioriterade målen i kommunalfullmäktige och stadsdelen. Åtagande och aktiviteter skrivs och dessa följs sedan upp i T1, T2 och i verksamhetsberättelsen. Kvalitetsredovisningen skrivs först på enhetsnivå och sammanställs sedan utifrån synpunkter från dialogsamtal med enhetscheferna, övergripande resurspersoner och verksamhetschefen i ett gemensamt dokument för stadsdelsförvaltningen Skärholmens förskolor. Medarbetarenkäten och USK rapporten *Så tycker föräldrar i Skärholmens sdf 2008* används som underlag för att tydliggöra hur personal och föräldrar uppfattar verksamheten. Barnintervjuer och barnråd är exempel på hur barns åsikter tas tillvara.

I arbetslagen innefattar kvalitetsarbete reflekterande samtal, pedagogiska utvecklingsgrupper, avdelningsmöten APT-möten, samverkansmöten och studiedagar i enheterna. Barnen görs delaktiga genom lyhörda pedagoger och en utmanande miljö. Till exempel genom samtal och diskussioner får barnen välja aktiviteter, miljöer och kamrater. Föräldrarna får bland annat genom föräldraaktiv inskolning, föräldrasamtal föräldramöten och föräldraträffar insyn och möjlighet att påverka verksamheten. Den föräldraaktiva inskolning har i hög grad bidragit till att föräldrarna är mer trygga med vad förskoleverksamheten innefattar.

Avslutningsvis kan sägas att årets kvalitetsarbete i hög grad påverkat målen/åtaganden och utvecklingsområden för 2009.

ÅTGÄRDER FÖR UTVECKLING I FÖREGÅENDE ÅRS KVALITETSREDOVISNING

Under läsåret 2007/2008 har förskolorna arbetat med förbättra kvaliteten i de kommunala förskolorna utifrån föregående års prioriterade områden i kvalitetsredovisning. Arbetet har skett parallellt och på flera olika sätt bland annat genom att påbörja arbete med att tydliggöra rollerna i organisationen. Vi har också medvetet arbetat med att utveckla samarbetet mellan det övergripande resurspersonerna och verksamheterna på förskolorna. Alla enheter fortsätter arbeta med språkprogrammet, småbarnssatsningen, genusperspektivet och med att förankra likabehandlingsplanen.

Metoder för att analysera och utveckla verksamheten fortgår och under hösten 2008 kommer enhetscheferna, de pedagogiska ledarna samt utvecklingssekreteraren att påbörja "Utbildning i lokalt kvalitetsarbete".

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING AV MÅLUPPFYLLELSEN OCH LÄRDOMARNA UNDER LÄSÅRET

Det finns en god medvetenhet om läroplanens mål i förskolorna. Arbetet med språkprogrammet, småbarnssatsningen, genusarbetet, projektet ”Sunda barn” är några exempel på verksamhet som pågår. ”Den röda tråden” är ett sätt att samarbeta mellan förskola - skola i Skärholmen. Samverkansforat mellan förskola, skola och socialtjänst är ett exempel på det förebyggande arbetet. Föräldraträffar är ett sätt för föräldrar att diskutera egna frågor. Komet för föräldrar är föräldrautbildning för att stödja föräldrarna i sin föräldraroll.

Årets kvalitetsredovisningar visar att personalen har ett språkstimulerande arbetssätt i förskolan. Personalen har tidigare erbjudits en 20 poängskurs i ”Tvåspråkiga barns språk och kunskapsutveckling” vilket också har bidragit till det medvetna arbetet med barns språkutveckling. Vi ser dock ett stort behov av att fler får ta del av utbildningen inför 2009. Verksamheten behöver även tydliggöra och planera annan kompetensutveckling några år framöver. En kompetensutvecklingsplan för 2008-2010 är påbörjad.

Skärholmen har ett gemensamt Språkprogram som har översatts till sju olika språk under 2007. Språkprogrammet uppdateras och ges ut i en reviderad version 2009. Varje termin görs språkobservationer eller analyser på varje barn. Dessa analyser och kartläggningar sammanställs i ett gemensamt dokument.¹ Enligt kartläggningen av kunskaper i svenska hos barn med annat modersmål i förskolan 31 mars 2008 har 86 % av inskrivna barn i den kommunala förskolan ett annat modersmål än svenska. Kartläggning görs varje år och används som underlag för fortsatt språkarbete i förskolan. Genusarbetet går som en röd tråd genom verksamheternas olika former. Personalen deltar i föreläsningar om genusfrågor utifrån ett interkulturellt förhållningssätt, dokumenterar, filmar, analyserar och har arbetat fram en gemensam arbetsplan. Fortsatt arbete under 2009 är att diskutera hur vi utvecklar arbetet kring språkutveckling och hur det skulle kunna vara utformat.

Verksamheten fortsätter även med småbarnssatsningen som pågått sedan 2004 med de arbetslag som är intresserade. Ett lokalt avtal skrivs som bland annat innebär dokumentation, reflekterande samtal, lönetillägg och resurstimmar på avdelningen, gemensamma nätverksträffar, fortbildning och handledning. Småbarnssatsningen kan också ses som en del i att utveckla barnens språk och öka personalens medvetenhet om vikten av ett medvetet förhållningssätt. De små barnens lek behöver synliggöras och lyftas fram i arbete 2009.

Hälsa och livsstil är ett prioriterat område Skärholmens förskolor. Personalen och barnen arbetar med projektet ”Sunda barn” som syftar till en ökad medvetenhet om kost och motion. Projektet kommer att fortsätta under 2008-09 med stöd från Centrum för Folkhälsa och är en naturlig fortsättning på föregående års arbete.

¹ Kartläggning av kunskaper i svenska hos barn med annat modersmål i ålder 4-6 år, i Skärholmens kommunal barnomsorg och förskoleklass

I det förebyggande arbetet innefattas ”Den röda tråden”, ett nätverk för övergången från förskola till skolan. Personalen från de båda verksamheterna har under 2008 träffats och diskuterat hur arbetet med språk är upplagt för att på ett bättre sätt följa upp det arbete som förskolan påbörjat. En handlingsplan har utarbetats och utvärderats vilket har resulterats i att övergången från förskolan till skolan blivit bättre. Ett övergripande samverkansforum mellan förskola, skola och socialtjänsten har under 2007 startats som en följd av att skolan överförts till utbildningsförvaltningen. Syftet är övergripande samverkan för förebyggande och tidiga insatser för att förhindra att barn far illa.

Utdrag ur USKrapporten² från Figur 18, *Så tycker föräldrar om förskolan i Skärholmens sdf 2008* visar att :

Figur nr 18:	Värde skala -2,00 till + 2,0
Hur nöjd är du på hela taget med ditt barns förskola/familjedaghem?	+1,3

Föräldrars upplevelse av förskolan kan sammanfattas så att de flesta är enligt USK rapportens sätt att bedöma är nöjda med hur verksamheten är utformad. Nästa 60% kan rekommendera sin förskola/familjedaghem till en god vän.

Medarbetarenkäten³ visar att Nöjd-Medarbetar-Index, NMI är 64 vilket är ett högre värde än staden i övrigt.

Sammanfattningsvis kan sägas att förskolorna i Skärholmen i hög grad uppfyller läroplanens övergripande mål. Personalen trivs enligt medarbetarenkätens resultat mycket bra med sitt arbete. En slutsats från USK rapporten är att föräldrarna behöver informeras mer om förskolans mål och innehåll. Lärdomar under läsåret har varit att verksamheten inför nästa läsår 2008-09 fortsätter med förebyggande åtgärder med fokus på att förhindra uppfostringsvåld. Enheterna ska tydliggöra förskolans mål för föräldrarna och barnens inflytande ska öka. Vidare ska förskolan fortsätta med småbarnssatsningen, det språkutvecklande arbetssättet, genusarbetet och att stimulera och uppmuntra barns sociala samspel. Sunda barn-projektet fortsätter med fokus på rörelse. Utbildning och - kompetensutveckling av personalen måste prioriteras samt rekryteringen av förskollärare.

² USK rapporten, *Så tycker föräldrar om FÖRSKOLAN I SKÄRHOLMENS STADSDELSOMRÅDE 2008* görs vartannat år. Värdet kan variera från +2 , vilket visar ett resultat på mycket nöjd ner till - 2 som visar ett resultat på mycket missnöjd. Värdet 0 står för varken eller/vet ej. 69 % av föräldrarna i Skärholmen har besvarat enkäten.

³ Medarbetarenkäten görs varje år och värdet är mellan 0-100.

UPPFÖLJNING AV LÄROPLANENS ÖVERGRIPANDE MÅL

I första hand är denna kvalitetsredovisning en utvärdering av hur enheterna i den kommunala förskoleverksamheten i Skärholmen har uppnått läroplanens mål (Lpf98). Skärholmens nämndmål skrivs i kursiv stil under läroplanens övergripande mål. Därefter görs en beskrivning av arbetssätt och resultat. Avslutningsvis skrivs en sammanfattande bedömning och analys av respektive område.

Stadsdelsnämndens mål för den kommunala förskolan 2007:

- *Förskolan ska, i samverkan med familjen arbeta med att stärka barns identitet och självkänsla samt bidra aktivt till jämställdhet, respekt och likabehandling*
- *Förskolan ska arbeta med att förbättra barnens fysiska hälsa*
- *Skärholmens förskolor ska ha en inspirerande och tryggmiljö som ger barnen stimulans och kunskap, så att de utvecklar sin förståelse för omvärlden*
- *Stadsdelsnämnden ska erbjuda en god miljö för barnens språk- och kunskapsutveckling i förskolan, med fokus på svenska språket, genom förskolans språkprogram och modersmålsstöd*
- *Stadsdelen ska, i samverkan med familjen, ge stöd till barn som behöver det*
- *Vid Skärholmens förskolor ska barngrupperna vara små, högst 14 barn per barngrupp för de små barnen och höst 18 barn för de större.*
- *Socialtjänst, förskola och fritid ska samverka med skola, föräldrar, polis och föreningar i Skärholmen*
- *Skärholmens stadsdelsnämnd ska främja delaktighet och hälsa*
- *Alla barn inom förskolan ska erbjudas mins en professionell kultur aktivitet per termin*
- *Skärholmens verksamheter ska verka för en hållbar livsmiljö*

1. Normer och värden

Stadsdelsnämndens mål

- *Förskolan ska, i samverkan med familjen arbeta med att stärka barns identitet och självkänsla samt bidra aktivt till jämställdhet, respekt och likabehandling*

Arbetssätt

Barnen är delaktiga i diskussioner kring de demokratiska principerna, i vardagsarbetet, att fatta gemensamma beslut, uppmuntras till problemlösning och att uttrycka egna idéer. För att ta reda på vad varje barn tycker genomförs barnintervjuer. Barnen deltar även i ”barnråd”, då barnen får möjlighet till inflytande och delaktighet.

Samverkan med föräldrarna sker i olika möten, till exempel utvecklings- och dagliga samtal samt föräldraträffar. Likabehandlings- och värdegrundsfrågor samt förhållningssätt har diskuterats i olika mötesformer. Förskolor har bildat nätverk och genusgrupper för att utveckla ett genusmedvetet arbetssätt. Förskolorna provar olika metoder, t ex flick- och pojkbord, för att främja flickors och pojkars lika rättigheter att utvecklas som individer. Många arbetslag har gått och går kursen ”Socialt samspel i barngruppen”, för att utveckla barns empati och sociala kompetens i den egna barngruppen, då man bland annat använder metoden ”stegvis”. I små samtalsgrupper diskuterar personalen förhållningssätt och

värdegrund med barnen och barnen får då utrymme att uttrycka sina känslor kring värdefrågor. Barnen möts med ett reflekterande, respektfullt, nyfiket och lustfyllt förhållningssätt, som stärker goda relationer dem emellan.

Resultat

Förskolans dokumentation kopplas oftare till de grundläggande värderingarna i läroplanen. Föräldraenkäten visar att de flesta föräldrar är nöjda med verksamheten. Vi behöver dock synliggöra vår verksamhet mer och tydligt visa föräldrarna hur vi arbetar och varför vi gör så. Arbetslag, som deltagit i projektet "Socialt samspel i barngruppen", ser att barngruppen präglas av mer kamratskap och samarbete än tidigare. Mer fokus på genusfrågor har bidragit till att personalen uppmärksammat sina egna värderingar i frågan. Arbetslagen beskriver i målbeskrivningen, hur de ser till så att pojkar och flickor har lika möjligheter till utrymme och inflytande och ser att fler flickor nu tar mer plats och tar för sig. Även miljön och inköp av material har förändrats, utifrån ett genusperspektiv.

Förskolorna aktivt arbetar med att öka föräldrainflytandet, exempelvis genom föräldraaktiv inskolning. Föräldraaktiv inskolning innebär att föräldrar genom sin aktiva medverkan under tre dagar får insyn i, och förståelse för, den dagliga verksamheten. Föräldrarna har då även stor möjlighet att kunna påverka verksamheten. Vissa förskolor har föräldraråd, då föräldrarna kan påverka verksamheten på olika sätt. Föräldraträffar pågår i flera förskolor. En del förskolor erbjuder tillsyn av barnen under föräldraträffen, vilket uppskattas av föräldrarna. Under våren erbjuds alla föräldrar ett individuellt samtal med förskolans personal. Förskolan välkomnar alltid föräldrar att delta i verksamheten.

Stadsdelsnämndens mål:

- *Förskolan ska arbeta med att förbättra barnens fysiska hälsa*

Arbetsätt

Alla förskolor i stadsdelen arbetar aktivt för att öka barns fysiska hälsa. Projektet "Sunda barn" har förankrats i verksamheten tillsammans med personal, barn och föräldrar. Personalen erbjuds olika utbildningar som är förlagda i tre steg. Förskolorna har minskat sockermängden i barnens mat och förskolorna är nu "sockerfria", även till fest. Det innebär bland annat att tillgången på frukt och grönsaker har ökat radikalt. För att tillgodose barns stora behov av rörelse har bland annat den pedagogiska utemiljön utvecklats till en inbjudande och utmanande miljö, med mer vistelse i natur och närområde.

Resultat

Resultatet av projektet "Sunda barn" är att sockermängden har minskat i barnens mat och att förskolorna nu är "sockerfria", även till fest. Istället för tårta eller glass serveras fruktfat. Personalen har också ökat sina kunskaper och medvetenhet om barns behov av rörelse och är ofta ute i naturen och i närområdet. Personalens medvetenhet ha inneburit att

de deltar mer i aktiviteter och friskvård som erbjuds och har under våren varit med i en stegräknartävling.

Sammanfattande bedömning och analys av målpuppfyllelsen

Personalen har ökat sin medvetenhet om miljön och vikten av att minska sockermängden i barnens mat. De arbetar också med den fysiska miljöns betydelse och barns inflytande i verksamheten både i åldershomogena grupper och åldersblandade grupper. Detta för att varje barn ska få de bästa förutsättningarna, för att utveckla lärandet och färdigheter, utifrån sin mognadsnivå. Personalen har ökat sin förändringsbenägenhet och har blivit mer medvetna om hur viktigt det är med rörelse för barnen och vad rörelse innebär. Personalen bär stegräknare, vilket bidragit till en större medvetenhet om vikten av motion. Även ”Sunda barn-projektet”, ett samarbete med Centrum för folkhälsa har bidragit till ökad medvetenhet. Projektet fortsätter våren 2009 och har nu fokus på rörelse.

2. Utveckling och lärande

Stadsdelsnämndens mål:

- *Skärholmens förskolor ska ha en inspirerande och trygg miljö som ger barnen stimulans och kunskap, så att de utvecklar sin förståelse för omvärlden.*

Arbetsätt

Förskolorna arbetar kontinuerligt med den pedagogiska inne- och utemiljön, som ska inbjuda till lek och stimulera barns nyfikenhet och forskande. Personalen arbetar med ett projektinriktat arbetsätt som innebär att barnen arbetar i små grupper. Arbetsättet skapar trygga och goda relationer mellan personal och barn, samtidigt som både språk- och social träning sker. Barnen delas in i grupper efter bland annat ålder, kön, modersmål eller intresse för att på så sätt få möjlighet att tillvarata och utveckla barns kompetenser. Barnens utveckling och lärande dokumenteras i olika former, t.ex. med video, foton, intervjuer, bildspel och portfolio. Personalen deltar även i ett matematikprojekt via Utbildningsförvaltningen, för att bland annat införa ett matematiskt tankesätt i verksamheten.

I Skärholmen finns sedan flera år en ”småbarnssatsning”, som innebär att personalen på 12 småbarnsavdelningar i taget, under två år, får utbildning i småbarnsmetodik, deltar i seminarier kring föräldrasamverkan, studiebesök samt olika nätverk. Personalen får dessutom ett lönetillägg under projektiden.

Resultat

Småbarnssatsningen har varit mycket utvecklande för personalen på avdelningarna och därmed även för småbarnen. Ett medvetet förhållningsätt och en mer anpassad miljö för de små barnen är resultatet. Det projektinriktade arbetsättet har inneburit att barnen ökat sina möjligheter att utveckla sin förståelse för omvärlden. PUG, pedagogiska utvecklingsgrupper är ett exempel på hur personalen arbetar med den pedagogiska inne-

och utemiljön är. I PUG utvärderas arbetet utifrån arbetslagets, och varje enskild medarbetares, insatser och bidrag för att nå målen.

Stadsdelsnämndens mål:

- *Stadsdelsnämnden ska erbjuda en god miljö för barnens språk- och kunskapsutveckling i förskolan, med fokus på svenska språket, genom förskolans språkprogram och modersmålsstöd*

Arbetsätt

Språkarbetet pågår ständigt i verksamheterna. Skärholmen har sedan många år gjort en språkkartläggning av barn med annat modersmål. Arbetslagen beskriver i sina målstyrningsdokument hur de bekräftar och stärker barnens olika språk och uttryck. På varje avdelning och förskola finns en språkansvarig som säkerställer språkarbetet med observationer/analyser. De språkansvariga träffas varje termin på kvalitetsmöten då man även arbetar fram och lär in metoder för analys av språknivåerna hos barnen. I språkobservationerna används exempelvis språkkort. Föräldrar görs delaktiga i barns språkutveckling.

Resultat

Verksamheten genomsyras av ett medvetet förhållningssätt till språk och kommunikation, för att stärka barnens språkutveckling. Ett resultat av språkkartläggningen och den 20-poängs språkutbildning personalen tidigare har gått, är att språknätverk har bildats. Personalen analyserar och diskuterar då hur man ska gå vidare. Enheterna har på olika sätt arbetat med att utveckla, reflektera, analysera metoder/arbetsätt för kvalitetsarbetet i förskolan under året. Dessutom pågår en föreläsningsserie i två delar för personalen, där del 1 heter ”Språkutvecklande arbetsätt i förskolan” och del 2 heter ”Den mångfasetterade språkkompetensen”. Några personal har utbildats i tecken som stöd.

Stadsdelsnämndens mål:

- *Stadsdelsnämnden ska, i samverkan med familjen ge stöd till barn som behöver det.*

Arbetsätt

Grunden för samverkan är delaktighet och inflytande för föräldrar. I stadsdelen finns förskolepsykolog, talpedagog och samordnare för barn i behov av särskilt stöd, som personalen kan konsultera. Det finns rutiner för barn i behov av stöd, då man i samarbete med föräldrar, skriver en handlingsplan och vid behov ansöker om extra resurser. Insatserna för detta stöd följs upp kontinuerligt, tillsammans med föräldrar och personal. För barn som behöver stärka språket används tecken som stöd, TSS.

Personalen arbetar för att informera och förklara för föräldrar om hur man arbetar. Många förskolor har vecko- och månadsbrev samt ger skriftlig och muntlig information om verksamhetsplanering och likabehandlingsplanen. Föräldrar erbjuds olika former av möten,

som introduktionssamtal, föräldrareträffar och föräldramöten, drop-in kaffe, överlämnings-, avslutnings- samt utvecklingssamtal. De flesta förskolor har en föräldraaktiv inskolning av de nya barnen då föräldrarna följer sitt barn under 3-4 dagar i alla moment under dessa dagar. I anslutning med den föräldraaktiva inskolningen har föräldrar och personal ett uppföljningssamtal.

Resultat

Stödinsatser för barn i behov av särskilt stöd var under hösten 2007 totalt 94 barn, varav 6 externa placeringar. Stödinsatserna i stadsdelen omfattade 68 pojkar och 20 flickor. Under våren 2008 var det totalt 101 barn som var i behov av särskilt stöd, varav 7 externa placeringar. Stödinsatserna i stadsdelen omfattade 73 pojkar och 23 flickor. Förskolepsykologen har under läsåret haft konsultation kring 103 barn, varav tre fjärdedel är pojkar och en fjärdedel flickor. Talpedagogen har träffat 95 barn under läsåret, varav 65 pojkar och 28 flickor.

Många arbetslag har gått och går kursen ”Socialt samspel i barngruppen”, för att utveckla barns empati och sociala kompetens i den egna barngruppen, då man bland annat använder metoden ”Stegvis”.

Personal har gått en kurs i tecken som stöd, TSS. Personal på flera förskolor har deltagit i föreläsningar om olika former av föräldrasamverkan.

Stadsdelsnämndens mål:

- *Vid Skärholmens förskolor ska barngrupperna vara små, högst 14 barn per barngrupp för de små barnen och högst 18 för de stora barnen.*

Resultat

I Skärholmens stadsdelsförvaltning hade vi den 3 september 40 avdelningar för barn i åldern 1-3 år, med i genomsnitt 12,8 barn inskrivna. Inom verksamheten fanns 45 avdelningar för barn i åldern 3-5 år, med i genomsnitt 15,3 barn inskrivna. Dessutom hade förskolorna 6 avdelningar för barn i åldern 1-5 år, med i genomsnitt 17,8 barn inskrivna. Totalt för samtliga avdelningar var genomsnittet 14,3 barn inskrivna. USK rapporten visar att föräldrarnas tillfredsställelse med barngruppens storlek är 1,5.

Sammanfattande bedömning och analys av måluppfyllelsen

Sammanfattningsvis kan sägas att småbarnssatsningen har varit mycket utvecklande för såväl personalen som barnen i förskolan. Både den pedagogiska miljön och personalens förhållningssätt har utvecklats till fördel för de yngsta barnen i förskolan. Personalen utvecklar också sitt arbetssätt genom att videospela olika situationer tillsammans med barnen, som sedan diskuteras och utvärderas. Personalen lär sig att bedöma barnens språkkunskaper i det svenska språket, vilket är förutsättningen för att göra årliga

kartläggningen av kunskaper i det svenska språket av barn med annat modersmål. Barngruppernas storlek påverkar möjligheten för lek, lärande, delaktighet och inflytande samt för arbetet med barn i behov av särskilt stöd. Likabehandlingsplanen är ett stöd vid bedömning av hur mycket varje barn klarar av och vilka behov varje barn har. Arbetet med att utveckla barns möjlighet till lek, språk, modersmålsstöd samt sociala samspel fortsätter under nästa läsår.

3. Barns inflytande

Stadsdelsnämndens mål:

- *Skärholmens stadsdelsnämnd ska främja delaktighet och hälsa*

Arbetsätt

De dagliga samlingarna i förskolan ger bland annat barnen stora möjligheter att påverka val av aktiviteter. Barnen är också delaktiga i diskussioner kring de demokratiska principerna, i vardagsarbetet, att fatta gemensamma beslut, uppmuntras till problemlösning och att uttrycka egna idéer. För att ta reda på vad varje barn tycker genomförs barnintervjuer. I så kallade "barnråd", får barnen möjlighet att uttrycka sina åsikter och tankar.

Resultat

Många arbetslag använder den medvetenhet de har fått på kursen "Socialt samspel i barngruppen" med vår förskolepsykolog. Kursen syftar till att utveckla barns empati och sociala kompetens i den egna barngruppen, då man bland annat använder metoden "Stegvis". Kursen kommer att fortsätta även under nästa år. Pedagogerna har förändrat sitt synsätt och har ett flexibelt tänkande kring vad som ska ingå i verksamheten, utifrån varje barns behov och intressen. I en enhet har man bestämt att personalen under höstterminen inte ska gå på kurser och/eller utbildningar. Istället arbetar personalen på att skapa gemenskap och uppmuntra barnen till lek och lärande i respektive grupp.

Sammanfattande bedömning och analys av måluppfyllelsen

Barn är mer med och får påverka sin miljö, så att tillgängligheten för dem har ökat. Till exempel så placeras leksaker och material så att barnen själva kan välja och ta fram vad de önskar arbeta/leka med.

Små barns delaktighet uppmuntras genom bland annat genom "småbarnssatsning", som innebär att personalen på småbarnsavdelningar får en särskild utbildning och har blivit mer lyhörda för små barns behov och sätt att uttrycka sig. De små barnen får då möjlighet att uttrycka sin vilja, behov och önsknings på olika sätt, till exempel genom att peka på bilder. Såväl arbete med att öka barns delaktighet och inflytande som småbarnssatsningen fortsätter nästa läsår.

4. Förskola och hem

Stadsdelsnämndens mål:

- *Förskolan ska, i samverkan med familjen arbeta med att stärka barns identitet och självkänsla samt bidra aktivt till jämställdhet, respekt och likabehandling.*

Arbetsätt

Samverkan med föräldrarna sker i olika möten, till exempel utvecklingssamtal och dagliga samtal. Många förskolor har börjat med att visa bildspel för föräldrarna när de hämtar sina barn, för att visa vilken verksamhet man haft under dagen. Föräldraträffar⁴ på förskolan är ett uppskattat sätt att diskutera föräldrars egna frågor.

Likabehandlings- och värdegrundsfrågor samt förhållningssätt har diskuterats i olika mötesformer. Förskolor har bildat nätverk och genusgrupper för att utveckla ett genusmedvetet arbetsätt. Förskolorna provar olika metoder, t ex flick- och pojkbord, för att främja flickors och pojkars lika rättigheter att utvecklas som individer.

Många arbetslag har gått och går kursen "Vägledande samspel" för att öka kunskaperna om det sociala samspelet i barngruppen. I små samtalsgrupper diskuterar personalen förhållningssätt och värdegrund med barnen och barnen får då utrymme att uttrycka sina känslor kring värdefrågor. Barnen möts med ett reflekterande, respektfullt, nyfiket och lustfyllt förhållningssätt, som stärker goda relationer dem emellan.

Diskussioner och utbildningar har påbörjats, för att stävja uppfostringsvåld i barnens hem. Detta kommer även att fortsätta nästa år. Sedan flera år erbjuder vi en föräldrautbildning "Komet". Syftet är att föräldrarna ska hitta ett annat förhållningssätt, så att onödiga konflikter kan undvikas.

Resultat

Personalen har utvecklat olika former för information och kommunikation, vilket är grunden till medverkan och inflytande. Genom den dagliga informationen till föräldrarna genom exempelvis bildspel, barnens dokumentation och månadsbrev har föräldrarna visat allt större intresse av att delta i möten och samverka med förskolan. Föräldrasamtalen har lyft fram, familjens behov och önskemål samt föräldrarnas förväntningar på förskolans verksamhet. Föräldraträffarna har gett möjlighet för föräldrar att påverka verksamheten.

I brukarenkäten avläser personalen vad föräldrarna upplever. Analyser samt åtgärdsplaner, görs nu för varje förskola. Bland annat ska frågornas tydliggöras och förenklas så att fler föräldrarna kan svara. Föräldraenkäten kan då på ett bättre sätt användas som en utvärderingsfaktor. USK rapporten visar att föräldrarnas tillfredsställelse med hur kontakten mellan dem och personalen fungerar är värdet 1,4

⁴ Föräldraträffarna är på respektive förskola och utgår från föräldrars egna frågor och funderingar om barn. Personalen på förskolan ansvarar för träffarna och finns med som en samtalspartner för föräldrarna.

Sammanfattande bedömning och analys av måluppfyllelsen

Den föräldraaktiva inskolningen har inneburit en tydlig introduktion för föräldrarna och att de får en helhetsbild av verksamheten och blir därmed tryggare i sin relation till verksamhet och personal. Föräldrarna ser vad som händer och förstår varför, genom att delta aktivt under inskolningen. De ökar sin förståelse om att barnet är en av många i en grupp. Föräldrarna kan också bli stärkta i sin föräldraroll genom den föräldraaktiva inskolningen och genom att delta i föräldraträffar. Personalen i förskolan ska under nästa läsår arbeta med att tydliggöra mål och verksamhet för föräldrarna, för att på så sätt öka föräldrars delaktighet och inflytande.

5. Samverkan med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet

Stadsdelsnämndens mål:

- *Socialtjänst, förskola och fritid ska samverka med skola, föräldrar, polis och föreningar i Skärholmen*

Arbetsätt

Stadsdelen har ett av nämnden beslutat samverkansföra där representanter för förskola, skola, socialtjänst, BUP och polis ingår. Syftet är en övergripande samverkan för förebyggande arbete och tidiga insatser för barn och unga som är i behov av insatser. Detta nätverk har haft flera möten under året, där man bland annat lyft frågan om uppfostringsvåldet mot barn.

Resultat

Personalen i förskolorna samarbetar med socialtjänsten vid behov och har kontinuerlig samverkan med skolan under läsåret. Personalen i förskolan samverkar med föräldrar dagligen, när föräldrarna hämtar och lämnar sitt barn på förskolan. Samverkan sker i den lokala och övergripande samverkansgruppen, där gemensamma frågor lyfts upp. Personalen har deltagit i utvärdering av dessa grupper under våren 2008. Samverkan med socialtjänsten fungerar efter de rutiner som finns. Övergången till förskoleklass fungerar enligt den arbetsplan, som är utarbetad i nätverket den "Röda tråden", samverkan mellan skola och förskola.

Sammanfattande bedömning och analys av måluppfyllelsen

Utvärderingen av samverkansforat visar att samverkan med socialtjänsten fungerar efter de rutiner som finns. Samverkan med skola och föräldrar runt övergången till förskoleklass, har fungerat bra enligt den arbetsplan, som är utarbetad i nätverket skola - förskola. Personalen i förskolan bör under nästa läsår arbeta för att skolorna ska bli mer motiverade att ta emot och använda barnens portfolio. Kontakten mellan förskola och skola har återupptagits och planerade träffar med enhetschefer och rektorer kommer regelbundet att genomföras under nästa läsår.

ÖVRIG UPPFÖLJNING

Stadsdelsnämndens mål:

- *Alla barn inom förskolan ska erbjudas minst en professionell kulturaktivitet per termin.*

Arbetsätt

Förskolan är ett viktigt komplement till familjens egna kulturaktiviteter. Exempel på en uppskattad kulturaktivitet i en förskola är att alla barn "åker båt" tillsammans på kartan till barnens olika länder och varje barn får berätta om sin kultur. Besök på teater, cirkus, dans, sång och sagoberättande i olika former, besök på museum, Skansen, Junibacken, Tom Tits, Gamla stan och slottet är exempel på kulturaktiviteter som pågår.

Resultat

Alla fyra- och femåringar i förskolorna har fått minst en kulturupplevelse. Femåringarna har även deltagit i ett dansprojekt. De yngsta barnen kommer att under året ha fått minst en kulturupplevelse, utifrån varje barns mognad och intresse.

Sammanfattande bedömning och analys av måluppfyllelsen

Föräldrarna uppskattar att deras barn får uppleva många olika kulturaktiviteter. Kulturupplevelser berikar och förstärker barnens språkutveckling och identitet. Upplevelser ger ord på och ger olika intryck av olika begrepp, då barnen delar sina upplevelser med varandra. Kulturprogrammet för förskolan fortsätter även nästa läsår.

Stadsdelsnämndens mål:

- *Skärholmens verksamheter ska verka för en hållbar livsmiljö.*

Arbetsätt

Miljödiskussioner pågår ständigt med barnen. Dessutom sker diskussioner när barn och personal vistas ute i naturen och när man deltar i Mulleverksamheten. Barn och personal deltar även i Fältskolans aktiviteter, då man är ute i naturen tillsammans med en fältbiolog.

Resultat

I Fältskolan kunskaper får barnen kunskaper om vår natur, djur, fåglar, insekter, blommor mm och lär sig sammanhanget i naturens hela kretslopp. Barnens deltagande i "Mulleverksamheten" utvecklar deras känsla för allt som finns i naturen och att man ska vara rädd om detta. En förskola har beslutat att hela förskolan skall arbeta för miljöcertifiering "Grön Flagg" under hösten.

Sammanfattande bedömning och analys av måluppfyllelsen

Barn och personal är delaktiga i miljöarbetet. Barnen utvecklar sina kunskaper om matematiska begrepp och språk. Arbetet med sopsortering har utvecklats och fortgår ständigt. Kökspersonalen fortsätter att diskutera hur man kan utöka andelen ekologiska produkter, samt miljövänliga alternativ vid inköp. Enheterna har ökat andelen ekologiska matvaror väsentligt sedan förra året. Vissa enheter handlar enligt en lista över ekologiska varor och har redan kommit upp i 38 % ekologiska varor. Många enheter serverar en ekologisk frukost. Arbeta med hälsa och miljö är ett pågående utvecklingsområde.

ÅTGÄRDER FÖR UTVECKLING/UTVECKLINGSOMRÅDEN 2008/09

Utifrån analysen av kvalitetsredovisningen 2007/08 kommer verksamheten för den kommunala förskolan i Skärholmen att arbeta vidare med följande områden:

- Utveckla arbetet med lek, språk, modersmålsstöd och socialt samspel i förskolan
 - småbarnssatsningen
 - språkstödet
 - ”Stegvis”
 - Barn i behov av särskilt stöd

- Kompetensutveckling med fokus på vidareutbildning för barnskötare till förskollärare
 - gemensam kompetensutvecklingsplan
 - Svenska som andra språk
 - SFI
 - Komvux

- Förebyggande åtgärder med fokus på att förhindra uppfostringsvåld
 - föräldrträffar
 - föräldramöten

- Tydliggöra mål och verksamhet i förskolan för föräldrarna, för att öka barns föräldrars delaktighet och inflytande.
 - Likabehandlingsplanen
 - jämställdhetsarbete
 - pedagogisk dokumentation
 - analys och bedömning av kvalitetsarbetet
 - muntlig och skriftlig information på flera språk

- Hälsa och miljön i förskolan
 - Sunda barn projektet

SLUTORD FRÅN VERKSAMHETSCHEF

Som verksamhetschef vill jag bidra till att Skärholmens kommunala förskolor kännetecknas av en anpassad miljö och med kunnig personal som har ett medvetet förhållningssätt. I förskolorna pågår många spännande projekt som i hög grad stimulerar barns utveckling. Trots det finns det vissa svagheter som till exempel bristen på utbildade förskollärare.

Förskolan lägger grunden för ett livslångt lärande och ska vara anpassad efter barns behov och stimulera till lek, utveckling och lärande. Välutbildad och kunnig personal är en förutsättning. Skärholmens förskolor står inför ett nytt spännande läsår 08/09 där vi har möjligheter att utveckla verksamheten så att den på bästa sätt stöder barnen i deras utveckling.

Skärholmen den 24 november 2008

Birgitta Thulén